

Jolana Herczogová

Ezen a képen 15 éves vagyok. Nem emlékszem már, hogy milyen célra készítették, biztosan valamilyen igazolványra. Léván készült, a Rusznák fényképész munkája. Valamelyik szomszédunktól kaptam vissza a háború után. Besén születtem 1925. április 8-án. Nem tudok nagyon visszaemlékezni a gyerekkoromra. Játsoztunk a többi gyerekkel, az udvaron babáztunk. Aztán iskolába mentünk. Én a református elemi iskolába jártam. Nyolc elemi végeztem, semmi többet. Magyar tannyelvű iskolába jártam, de egy éven keresztül szlovák iskolát is látogattam. Kicsi házunk volt. Amikor javították, addig Ényben laktunk [szlovákul Ina, Lévai járás. -- A szerk.]. Ény körülbelül három kilométerre volt Besétől. Harmadikos voltam. Aztán mikor kész lett a ház, akkor rögtön visszamentünk Besére lakni. Akkor se ment fejembe a szlovák nyelv. Akkor szlovák iskolába

jártunk, mert Ényben nem volt magyar iskola. Sehogy se tanultunk. Csak ott ültünk és hallgattunk, de akkor se értettük, amit mondtak. Gyorsan visszamentünk Besére. Csak mi ketten jártunk a beseiek közül Énybe, mivel ott is laktunk. Abszolút nem ment a fejünkbe a nyelv. Talán a húgomnak egy kicsit, de nekem nem. Az az egy év az abszolút kiesés. Hát azért elismerték, de csak azért, hogy ne essen ki az az egy év az életünkből. Nem is volt egy év, csak egy fél év. Hiába mondta a tanító az anyagot, én nem értettem. A szlovák tévét nem is nézem. A konyhanyelvet tudom, de a többitől megállt az ész. Még a németek bejövetele előtt pár évvel be akarták csukni a magyar iskolát Besében. Mi ketten egészítettük ki a húgommal a létszámot. Sokan elvitték a magyar iskolából a gyerekeket a szlovák iskolába. Minket nem adott az édesapám. Az elemi után nem mehettem polgáriba, mert akkor már előtérbe kerültek a zsidókérdések. Csak egy tanítónk volt, Schmidt Imrének hívták. Nem mondhatnám, hogy volt egy különösen kedvenc tantárgyam, ugyanis mindet szerettem, viszont kézimunkázni és rajzolni nem. Nincs kézügyességem. Különben minden tiszta egyes volt. Csak az a rajz. Mivel a jegyeim jók voltak, nem akarták elrontani a rajz miatt a bizonyítványom. Felnőttkoromban varrni is tanultam, de nincs hozzá hajlandóságom, nem szeretek varrni, ezért otthagytam. Iskoláskoromban a többi gyerekkel pajtáskodtam a szomszédságból. Más zsidó gyerekkel nem barátkozhattam, mert egyszerűen nem volt senki más. Az iskolában engem nem érintett az antiszemitizmus. A szlovák iskolában pedig nem értettem, hogy mit mondanak. Az iskolában csak a többi gyerekkel barátkoztam, azok voltak a barátnőim. Nem tettem köztük különbséget. Nem szoktunk mi semmi különlegeset csinálni. Ha nem tudta az egyikünk a tananyagot, akkor kereste, hogy melyikünk tudja. Nagyon szigorú volt a tanító bácsi. A tananyagot mindenkinek tudnia kellett. Ha nem tudta, akkor becsukták estig az iskolába. A sok elfoglaltság miatt alig maradt szabadidőm. Otthon takarítani kellett, tömni és kopasztani a libákat. Sokszor hatvan-hetven libát is összeszedtünk. Jaj, amennyit én dolgoztam! A ganéjt hánytam ki a libák alól, vizet hordtam nekik. Ez volt az én dolgom. Nagyon szerettem énekelni munka közben. Kedvenc énekem? Hát ami éppen jött. Nagyon egyszerű falusi életet éltünk. Kirándulni az iskolából jártunk, ott van egy gyönyörű erdő, oda elvittek. Különben nem. A szünidő alatt is dolgoztam, mint egy ló. Szórakozni se jártam a többi gyerekkel, sehová nem jártunk. A helyi szövetkezetben bűcsút vagy táncmulatságot szoktak rendezni. Imádtam a zenét. Szegény boldogult édesapám... Szemben velünk volt egy kocsmá, nem a bácsikámé, hanem egy másik kocsmá. Az apám nem engedett el oda, csak az utcaajtóból nézhettem a mulatságot. Féltettek engem nagyon. Szinte virágcserep alatt neveltek a szüleim. Az ünnepnapokon és szombaton iskolába kellett menni és imádkozni. Amikor hazajöttünk, megebédeltünk, leültünk és imádkoztunk. Igaz, nemcsak otthon kellett ülnünk. Kimehettünk játszani a barátokkal is, de csak a ház elé, hogy szemügyben legyünk. A barátok a szombatot tudomásul vették, ennek ellenére mindig megkínáltak bennünket más háznál is, de mi nem ehettünk. 'Jaj, de bolond vagy, Jolánka, Lenke, egyetek.' Nem is nyúltunk hozzá, nem volt kóser. Az első tréfit [lásd: tréfli] a verebélyi gettóban ettük, onnan kapálni vittek minket Mányába, a plébános úrhoz. Ott már meg kellett enni a tréfit, de bizony sírva nyeldestük. A család nem járt vendéglőbe. Az apukám sem járt, mondjuk, kártyázni a barátokkal, esetleg ha ellátogatott a szomszédba egyszer egy héten. Nagyon le volt foglalva. Minden nap járta a közeli falvakat a baromfi miatt. Nem is maradt ideje a szórakozásra.